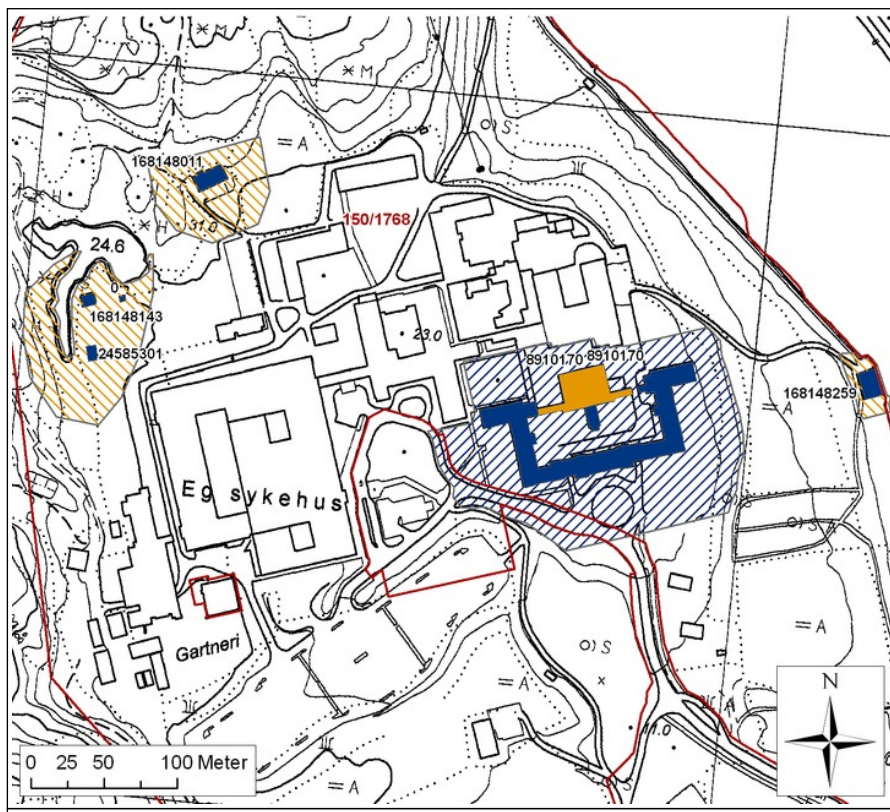

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Vest-Agder
Kommune:	1001/Kristiansand
Opprinnelig funksjon:	Gårdsbruk og teglverk
Nåværende funksjon:	Somatisk og psykiatrisk sykehus
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	49

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9900986	Bygning 1, psykiatrisk sengeavdeling	1878 - 1881	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168362455	150/1768
9901000	Bygning 16, bakstehus	1881 - 1881	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168148143	150/1768
9901934	Bygning 17 Poliklinikk	1922	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168148011	150/1768
9900987	Bygning 2, psykiatrisk sengeavd.	1878 - 1881	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168362196	150/1768
9901004	Bygning 24, båthus		Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168148259	150/1768
9901006	Bygning 26, stabbur	1880 - 1880	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	24585301	150/1768
9900988	Bygning 3, administrasjonsbygg	1878 - 1881	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168148089	150/1768
9900989	Bygning 3A, to stk. mellombygg	1974 - 1974	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør		150/1768
9900994	Bygning 8, kjøkken og kantine	1965 - 1967	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør	8928975	150/1768
9900995	Bygning 8a, kirke	1880 - 1881	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	168354894	150/1768

Vern kompleks

Formål:	Formål med vern er å bevare gjenværende deler av det opprinnelige anlegget fra 1881 som et av de tidlige eksemplene på statlig satsning innen psykiatrien. Formål er også å bevare utvalgte eksempler på senere byggetrinn på 1920-t og 1960-t. Vernet skal sikre bygningenes opprinnelige utforming, materialbruk og detaljering, deres innbyrdes sammenheng og parkmessig opparbeidet uteområde angitt på kart.
Begrunnelse:	Eg sykehus representerer et av de eldste bevarte sykehusmiljøer i landet og har betydelig helse- og arkitekturhistorisk verdi. Til tross for senere omfattende utbygging er store deler av bygningsmassen bevart i opprinnelig hovedutforming og miljøsammenheng. Ved siden av de eldste pasient- og administrasjonsbygningene og kolonibygningen omfatter anlegget mange av de øvrige opprinnelige elementene som kirke, båthus, brygge og parkareal.
Omfang:	Vernet omfatter de opprinnelige pasient- og administrasjonsbygningene, kirken, kolonien, kjøkkenbygg, båthus, parkområde samt rester av eldre gårdsbebyggelse.

Beskrivelse kulturmiljø**- Bakgrunn**

En kongelig kommisjon foreslo i 1825 at det skulle opprettes statlige helbredelsesanstalter for sinnslidende i Kristiania, Bergen, Trondheim og Kristiansand. I 1876 bevilget Stortinget penger til kjøp av eiendom for sinnsykeasyl i nærheten av Kristiansand. Anleggene ble i likhet med de eksisterende asylene på Gaustad og Rotvoll bygget landlig med godt utsyn og kort avstand til byen. Gårdsbruk for selvforsyning og arbeidsterapi for bedre fungerende pasienter var en del av sykehusanleggene fra starten. Sykehuset på Eg ble tegnet av arkitekt Ole Falch Ebbel som hadde tegnet asylet på Rotvoll utenfor Trondheim få år tidligere og det er store fellestrekk mellom de to anleggene. Avdelingene ble delt inn etter klassifisering av pasientene og forpleiningsklasse, en inndeling som lar seg avlese i differensiering og organisering av bygningsvolumer. Hovedbygningen med administrasjon lå i sentralaksen med symmetrisk plasserte behandlingsfløyer, mannsavdelinger til venstre, kvinneavdelinger til høyre. Kirke og økonomibygget lå i midten. For enden av anlegget lå et større uthus som slik dannet et lukket gårdsrom med to adskilte sider.

Økonomibygget og D-avdelingene ble revet på 1960-tallet for å gi plass til kjøkken/kantinebygg og teknisk sentral m.v. Gårdsanlegget lå vest for sykehuset, på østsiden lå direktørbolig med hage. Området rundt sykehuset var opparbeidet som park med gangstier og større trær. Sykehuset har vært utvidet flere ganger. Kolonibygning sto ferdig i 1922, tuberkuloseavdeling i 1940, og en større utbygging med behandlingsbygg/sengeposter på 1950- og 1960-tallet. I 1968 vedtok fylkestinget å planlegge nytt sentralsykehus på Eg. Grunnarbeidene ble igangsatt høsten 1986, på tomten for gårdstunet som ble revet så nær som staburet som ble flyttet. Det nye sykehuset ble tegnet av Ole Bornemann Bull og sto ferdig i 1990. Dette er en stor bygningsstruktur i fire etasjer, tekniske mellom etasjer og med lysgårder.

- Dagens situasjon

Sykehusområdet preges i dag av bygningsmassen fra de tre store byggeperiodene på 1880-tallet, 1960-tallet og 1990-tallet, i hver sin del av området. Den eldste strukturen er i hovedsak godt bevart, og ligger ved innkjøringen til sykehuset og med parkområde omkring. Sykehusets bygningsmasse fra 1881 er regulert til bevaring.

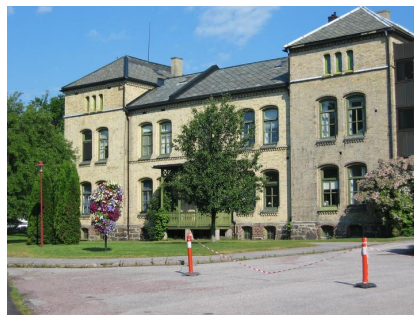
Eiendomshistorikk

Verneverdige bygg

Byggnr: 9900986
GAB nr: 168362455
Navn: Bygning 1,
psykiatrisk sengeavdeling
Oppført: 1878 - 1881

Byggnr: 9900987
GAB nr: 168362196
Navn: Bygning 2,
psykiatrisk sengeavd.
Oppført: 1878 - 1881

Byggnr: 9900988
GAB nr: 168148089
Navn: Bygning 3,
administrasjonsbygg
Oppført: 1878 - 1881

Byggnr: 9900989
GAB nr:
Navn: Bygning 3A, to stk.
mellombygg
Oppført: 1974 - 1974

Byggnr: 9900994
GAB nr: 8928975
Navn: Bygning 8, kjøkken
og kantine
Oppført: 1965 - 1967

Byggnr: 9900995
GAB nr: 168354894
Navn: Bygning 8a, kirke
Oppført: 1880 - 1881

Byggnr: 9901000
GAB nr: 168148143
Navn: Bygning 16,
bakstehus
Oppført: 1881 - 1881

Byggnr: 9901004
GAB nr: 168148259
Navn: Bygning 24, båthus
Oppført:

Byggnr: 9901006
GAB nr: 24585301
Navn: Bygning 26, stabbur
Oppført: 1880 - 1880

Byggnr: 9901934
GAB nr: 168148011
Navn: Bygning 17
Poliklinikk
Oppført: 1922

Utomhusanlegg

Elementnr: 1

Elementnavn: Bølgane

Beskrivelse: Bølgane er navnet på de tre ravedalene som skjærer seg ned i den flate elvetraseen kalt Egsjordene. Første bølge som er mellom Rundemoen og Sletten er den minste av ravedalene. Den er nå den eneste som er bevart i sin opprinnelige form.

Elementnr: 3

Elementnavn: Egshaugen

Beskrivelse: Fredet haug fra folkevandringstiden (400-550 e.kr.).

Elementnr: 6

Elementnavn: Nedre elveslette

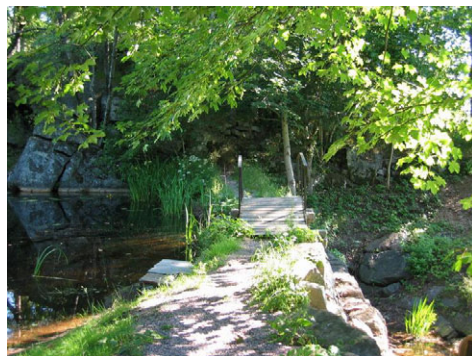
Beskrivelse: Elveslette ned mot Otra Steinalderfunn. Her er det funnet rester etter en boplass fra steinalderen. Boplassen er antakelig fra tiden 2000-1500 år f. Kristus, dvs. yngre steinalder. Boplassen lå ideelt til ved en fiskerik elv.

Elementnr: 2

Elementnavn: Kjærlighetsstien

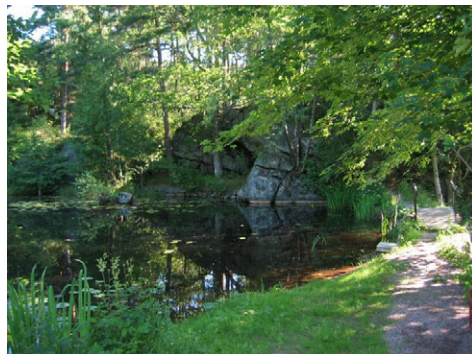
Beskrivelse: Kjærlighetsstien er en gammel driftsvei. Den går fra Solbergkroen fra vestsiden av jordene, forbi Bakstehuset og rundt Arenfeldts dam.

Elementnr: 5

Elementnavn: Arenfeldts dam

Beskrivelse: Damanlegg nordvest på sykehusområdet, opparbeidet til parkkvalitet. Skal ifølge tradisjonen være anlagt av Stamhusbesidder Adolph Arenfeldt midt på 1800 tallet. Vannet i dammen kommer fra Øvre og Nedre Hellerstøvn. Vannet i Arenfeldts dam drev tidligere både kvern og treskeverk. Tegilverket på Eg utnyttet også vannet i det lille vassdraget.

Elementnr: 4

Elementnavn: Direktørens have

Beskrivelse: Hele sykehuset var innrammet av grøntanlegg. Direktøren hadde sin private park, kalt Direktørens have. Bare mindre deler av hageanlegget er synlig i dag bla. rester av hekk og en del store edelløvtrær. Deler av området er opparbeidet til såkalt sansehage i 2007.

Flyfoto der anlegget sees mot øst. Foto: Sørlandet sykehus.

Østfløy (bygning 2). Foto: Sørlandet sykehus.

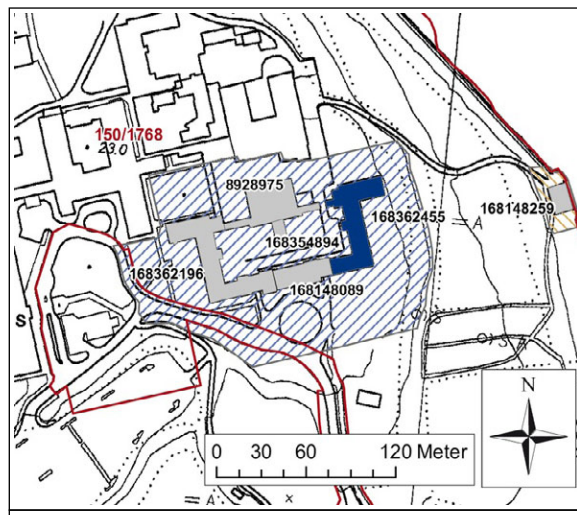
Sørfasaden med bygg 1, 2, 3 og 3a. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

BYGNING 9900986 Bygning 1, psykiatrisk sengeavdeling

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HS Sørlandet sykehus HF (SSHF)
GAB nr:	168362455
Gnr/bnr:	150/1768
Oppført:	1878 - 1881
Byggherre:	Staten
Arkitekt:	O.F. Ebbel
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Regulert: Sykehusets bygningsmasse fra 1881 er regulert til bevaring.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

To og en halv etasje, grunnplan som dobbeltvinkel. Gul tegl på bruddsteinssokkel, rød tegl rundt kjellervinduer. Skifertekket valmtak med spisst gavloppbygg i midtaksen i hovedfasaden. Rektangulære volumer i hver ende. Overbygg veranda i panelt bindingsverk midtakse hovedfasade, trapp til terreng, rikt detaljert. Ornamentfrise under takgesims. Gesims mellom 1. og 2. etasje i midtvolumer, gesims mellom 2. etasje og loftsetasje i endevolumer. Enklere fasadebehandling mot gårdsrom. Nyere inngangsparti sideinnganger, baldakiner brunbeiset panel svartlakkerte stålsøyler. Flatbuete stående vinduer, horisontalt delte torams med falske sprosser.

Bygningshistorikk

1878	1881	Oppførelsestidspunktet
1892	1892	Sentraloppvarming.
1902	1902	Elektrisk lys.
1971	1971	Ombygget av Egs egne håndverkere.
1978	1978	Vare og personheis fra Reber Schindler.
1998	1998	Ungdomsklinikken ble etablert i en del av bygget. Dette innebar ombygginger
2000	2001	Eldrepsykiatrien etableres i 1. etg. Krevde endel ombygginger
2004	2005	Eldrepsykiatrien flyttes ut av bygget og over i et annet bygg som nå ombygges for denne funksjonen. Ikke klarlagt hva som kommer inn i steden.
Bygget må brannoppgraderes innvendig i 2005 etter pålegg fra brannvesenet. Dette krever ombygginger innvendig.		

Vern

Formål:	Formålet er å bevare bygningen som del et sykehus som er et arkitektur- og helsehistorisk viktig eksempel på statlig helsebygg fra siste halvdel av 1800-tallet. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, gjenværende opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.
Begrunnelse:	Bygningen er del av et svært godt bevart psykiatrisk sykehusanlegg fra perioden. Organisering av bygningsvolumer og behandlingsavdelinger vitner om datidens metoder for behandling av sinnslidende og sinnslidelser. Til tross for senere endringer og utbygginger av sykehusområdet er store deler av det opprinnelige anlegget intakt og danner en i dag en klart avgrenset del av et sykehuskompleks med en rekke byggetrinn. Materialbehandling og utførelse vitner om høy kvalitet og bevisst formgivning i såvel eksteriør som interiør. Anleggets eksteriør er preget av bevisst ivaretagning av opprinnelige elementer og arkitektoniske uttrykk.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør samt interiør i opprinnelig trapperom i sør-øst.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Trappehus sørøst
Beskrivelse: Trappehuset er bevart med materialbruk og detaljer, men med nyere fargesetting.

BYGNING 9900986 Bygning 1, psykiatrisk sengeavdeling

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

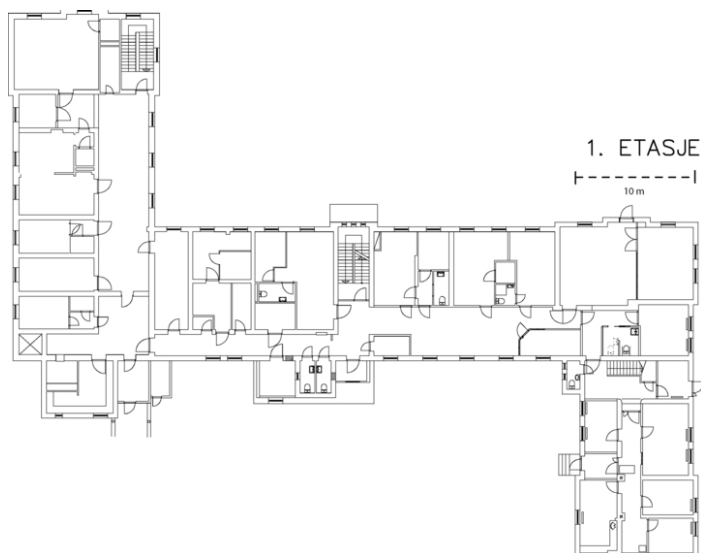
Gårdsfasade mot vest søndre del. Foto: Magne Gamman.

Østre gavl. Foto: Magne Gamman.

Fasade mot sør. Foto: Tor Andersen.

Plantegning 1. etasje.

Trapp sør-øst. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Trappehus sør-øst. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

BYGNING 9901000 Bygning 16, bakstehus

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HS Sørlandet sykehus HF (SSHF)
GAB nr:	168148143
Gnr/bnr:	150/1768
Oppført:	1881 - 1881
Byggherre:	Staten
Arkitekt:	Ukjent , muligens O.F. Ebbel
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Bakeri
Regulering:	Regulert: null
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Rødmalt énetasjes bygning med vinkelformet grunnplan, åpen svalgang i sidebygg. Profilert supanel, saltak med teglpanner, hvitmalte sprosdedelte vinduer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ligger sannsynligvis på opprinnelig sted, kartfestet i 1884, omtalt som smie i "Beskrivelse af Eg Sindsygeasyl og dets Anlæg af Direktør A. Lindboe, Juni 1884. Fungert som bakstehus for sykehuset i tidligere tid. Senere brukt som utflyktsted. Bygningen ble restaurert i 1989. Huset ble pusset opp innvendig i 1995/96.

Bygningshistorikk

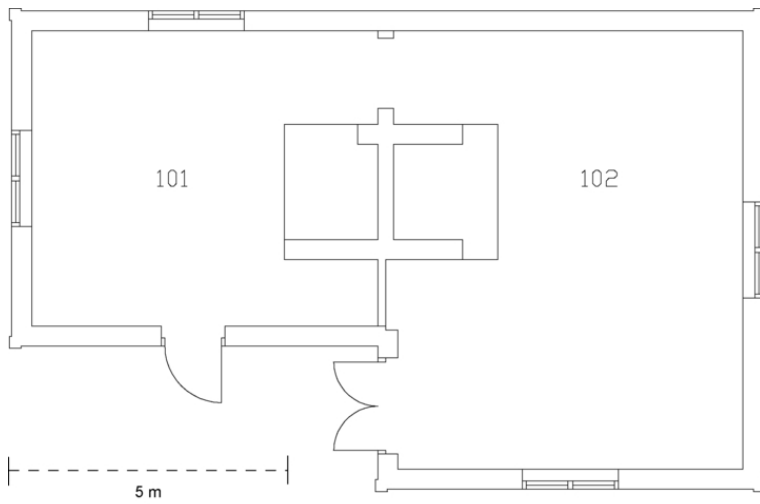
1880	1940	Bygget som smie for gården Eg. Ble senere omgjort til bakerom for lefse og flatbrød. Bakingen tok sannsynligvis slutt ved begynnelsen av andre verdenskrig.
1945	1965	Etter krigen og frem til 1965, ble gården forpaktet bort. Huset ble da brukt som verksted for gården, og lager for bensin og olje.
1989	1996	Restaurert i 1989. Huset ble pusset opp innvendig i 1995/96. I tursesongen har det ofte blitt servert kaffe og vafler i Bakstehuset.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare Bakstehuset som viktig eksempel på økonomibygg fra sykehusanlegg fra siste halvdel av 1800-tallet. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet med vern av interiørene er å opprettholde opprinnelig rominndeling med bygningsdeler, overflater og materialbruk.
Begrunnelse:	Bygningen er typisk eksempel på mindre økonomibygninger med spesialiserte funksjoner knyttet til større institusjoner i perioden. Materialbruk, utforming og detaljer som vindusutforming er tilsvarende som i andre bygninger i det tidligere gårdsbruket og vitner om en gjennomført materialbruk og detaljering også av mindre, underordnede bygninger i anlegget. Dagens plassering i tilknytning til stabbur og lysthus danner et mindre sammenhengende bygningsmiljø i tilknytning til eldre landskapselementer med Ahlefeldts dam som samlet gir en ny ramme for vesentlig historiefortellende elementer i et sammensatt/ sykehuskompleks med stor tidsdybde. Bygningen er preget av bevisst ivaretaking av opprinnelige elementer og arkitektoniske uttrykk.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør og interiør i sin helhet.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9901000 Bygning 16, bakstehus

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Plantegning bakstehuset.

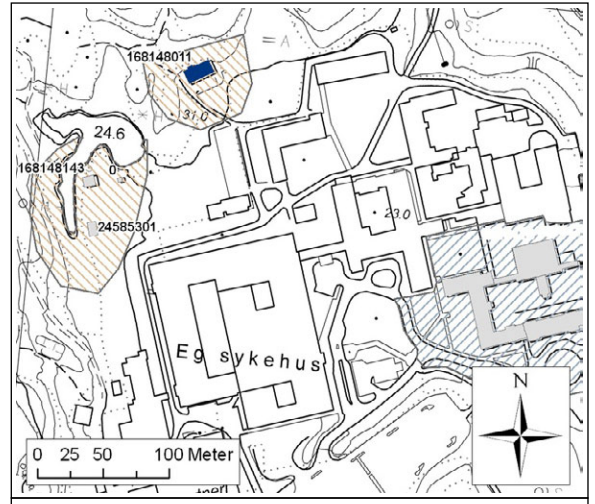
Fasade mot øst Foto: Tor Andersen

BYGNING 9901934 Bygning 17 Poliklinikk

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HS Sørlandet sykehus HF (SSHF)
GAB nr:	168148011
Gnr/bnr:	150/1768
Oppført:	- 1922
Byggherre:	Eg asyl.
Arkitekt:	J. Keyser Frølich
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Regulert: Regulert til spesialområde bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hvitmalt toetasjes bygning med rektangulær grunnplan på høy sokkel i fallende terreng. Profilert lektepåse, halvvalmet pannetak. Stående rektangulære krysspostvinduer, sprossedelte. Hovedfasade overbygget utgangsparti med flatbuett gavlf, med trapp til terreng, flatbuett lunett. Hovedinngang bakside i framstikkende trappehus. Bortsett fra nyere vinduer er bygningen relativt autentisk i hovedtrekk, delvis med opprinnelig materialbruk.

Sammendrag bygningshistorie

Bygget av sykehusets egen folk og pasienter som kolonibygning for arbeidsføre pasienter. Senere tatt i bruk som dagsenter og undervisningsbygg for pasienter som ledd i nye behandlingsformer ved sykehuset. I dag psykiatrisk poliklinikk.

Bygningshistorikk

1922	1922	Kolonibygningen ble delvis bygget av pasienter under ledelse av sykehusets agronom.
1976		Ombygging fra koloni til dagsenter
1988		Modernisert av byggmester H. Frigstad og rørlegger H. Thorsen, Kristiansand.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare Bygg 17 som typisk eksempel på kolonibygning ved psykiatrisk sykehus fra første del av 1900-tallet. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet med vern av interiørene er å opprettholde opprinnelig rominndeling med bygningsdeler, overflater og materialbruk.
Begrunnelse:	Koloniene var både en behandlingsform og en utbredt løsning på plassproblemer i psykiatriske sykehus utover 1900-tallet. Bygning 17 ble reist av sykehusets ansatte og pasienter er et svært godt bevart eksempel på denne bygningstypen. Den frittliggende plasseringen i utkanten av anlegget er fortsatt intakt og gjør bygningen til et vesentlig historiefortellende element i et sammensatt sykehuskompleks med stor tidsdybde. Bygningen er preget av bevisst ivaretagelse av opprinnelige elementer og arkitektoniske uttrykk. Til tross for mindre endringer og nyere vinduer er bygningen som helhet svært godt bevart.
Omfang:	Vernet omfatter eksteriør og interiør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Interiør.
Beskrivelse: Deler av interiøret er bevart med opprinnelig planløsning, materialbruk og detaljer.

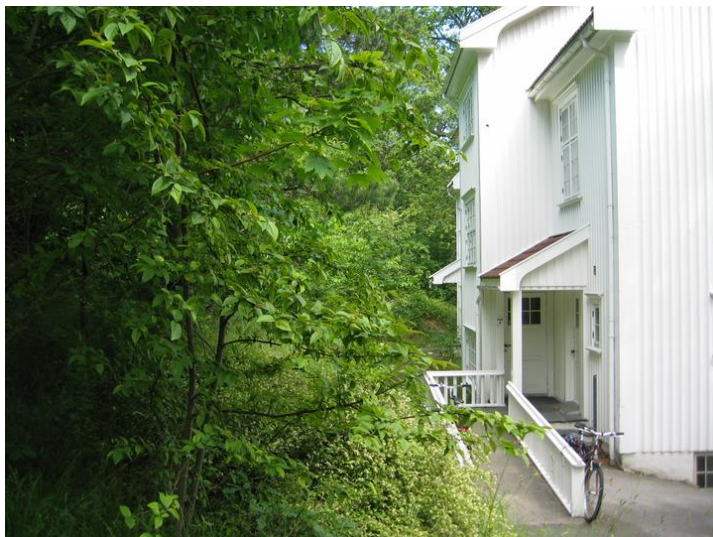

BYGNING 9901934 Bygning 17 Poliklinikk

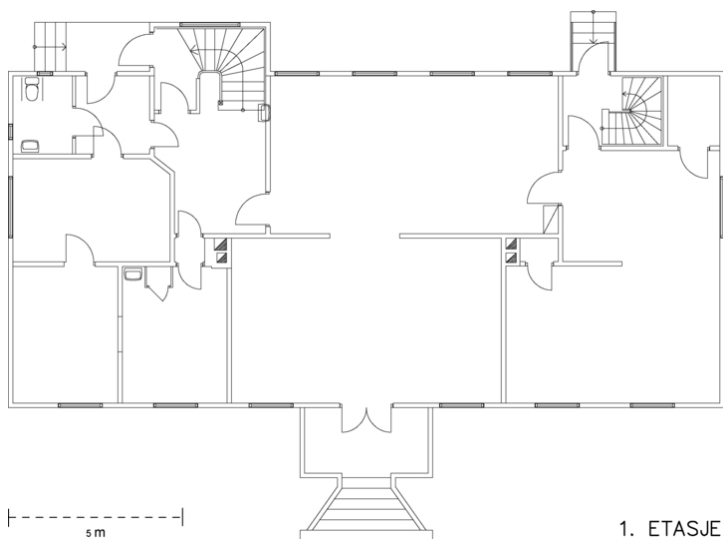
Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Fasade mot sør Foto: Tor Andersen

Fasade mot nord Foto: Tor Andersen

Plantegning 1. etasje.

Trapp mot sør Foto: Tor Andersen

Bygning 17, interiør 2. etg. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Fasade mot vest Foto: Tor Andersen

BYGNING 9901934 Bygning 17 Poliklinikk

Kompleks 9900091 SSHF avd Kristiansand (SSK)

Interiør bygning 17.

Fasade mot sør Foto: Tor Andersen